

Çocuk Kitabı Seçme Kriterlerine İlişkin Okul Öncesi Eğitimcilerin Görüşleri

The Preschool Educators' Views about the Criteria for Selecting Children's Book

Arzu Yükselen^{a*}, Melike Yumuş^b, Esra Işık^c

^aMedipol University, İstanbul, Turkey

^bBaşkent University, Ankara, Turkey

^cHacettepe University, Ankara, Turkey

Öz

Bu çalışmanın amacı, okul öncesi eğitimcilerin çocuk kitabı seçerken göz önünde bulundurdıkları kriterlerin neler olduğunu belirlemektir. Bu bağlamda eğitimcilerin çocuk kitapları seçiminde dikkat ettikleri kriterler; resimli çocuk kitaplarının fiziksel ve içerik özellikleri, çocukların gelişimlerine uygunluğu ve çocuk kitabı türleri şeklinde kategorilendirilmiştir. Araştırmanın örneklemini Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ve özel olmak üzere toplam 15 okul öncesi eğitim kurumunda görev yapan 80 okul öncesi eğitimcisi oluşturmaktadır. Veriler, toplamda 24 sorudan oluşan anket aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile değerlendirilmiştir. Sonuç olarak eğitimcilerin kitapların fiziksel özelliklerine ilişkin yeterli bilgi düzeyine sahip oldukları görülürken, kitabın kimin tarafından yazıldığı, hangi yayınevinden basıldığı konusunda gerekli ayrıntılara yeterince dikkat etmedikleri sonucuna varılmıştır. Buna ek olarak eğitimcilerin kitap seçiminde eğitim düzeyinin önemli bir farklılık yarattığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Çocuk kitapları, çocuk edebiyatı, okul öncesi dönem, kitap seçme kriterleri.

Abstract

The purpose of this study is to investigate the criteria that preschool educators consider while selecting children's books. Within this context, the criteria in selecting children books are determined as physical and content properties of the books, appropriateness for child development and type of book. The sample group of the study consists of 80 preschool teachers who work at 15 different private and public preschools administered by the Ministry of Education. The questionnaire including 24 questions in total was used to collect the data. The data were analyzed using descriptive statistics through SPSS 20.0. The findings indicate that while preschool educators have sufficient amount of knowledge about the physical properties of the book, they pay less attention to the author and the publisher of the book. Furthermore, the education level of the educators creates a meaningful difference in the book selection process.

Keywords: Child's books, children literature, preschool education, book selection criteria.

© 2016 Başkent University Press, Başkent University Journal of Education. All rights reserved.

*ADDRESS FOR CORRESPONDENCE: Arzu Yükselen, Department of Child Development, Faculty of Health Sciences, Medipol University, İstanbul, Turkey. Email: ayukselen@medipol.edu.tr / Tel: +90 444 85 44.

^bMelike Yumuş, Department of Early Childhood Education, Faculty of Education, Başkent University, Ankara, Turkey. Email: myumus@baskent.edu.tr.

^cEsra Işık, Department of Child Development, Faculty of Health Sciences, Hacettepe University, Ankara, Turkey. Email: esraisik38@hotmail.com.tr
Received Date: May 30th, 2015. Acceptance Date: June 26th, 2016.

1. Giriş

Yaşam süresince karşılaşılan zorlukların üstesinden gelme bireyin sahip olduğu kişisel ve duygusal yapının gücü ile doğrudan ilişkidir. Erken dönemlerden itibaren seçimi doğru yapılmış kitaplar ile gerçekleşecek olan okuma aktivitelerinin çocukların güçlü bir kişilik geliştirmesinde rolü büyüktür.

Çocuk kitapları, okul öncesi dönemden başlayarak çocuk için önemli becerilerin edinilmesi sürecinde çocuklara zenginleştirilmiş bir dil çevresi sunmaktadır (Sinar Çılgın, 2006; Çakmak&Geçgel, 2005). Ayrıca çocukları yazılı dil ile tanıştıran hikâyelerin kurgulama sürecini, kelimelerin ve cümlelerin yapısını, kelimelerin sesler ile olan ilişkisini anlamasına yardımcı olan yine kitaplardır (Saracho & Spodek, 2010). Kelime bilgisinin artışı da en etkili sürecin kitaplarla yapılan aktiviteler olduğu yapılan çalışmaların çoğunda altı çizilerek belirtilmiştir (Ezell & Justice, 2005). En önemlisi zaman kavramının giderek önem kazandığı günümüzde kitaplar, yetişkinlere çocuklar ile vakit geçirebilecekleri “karşılıklı bir ilişki ortamı” sunmaktadır. Kaliteli ve doğru kitaplar ile bu etkileşimin niteliği arttıkça, çocukların sahip olduğu gelişimsel becerilerin performansı da artacaktır. Kitaplar aracılığıyla çocuklar, dünya hakkında gerçekçi bilgilere sahip oldukları gibi amaçları, korkuları, beklentileri, istekleri hakkında fikir sahibi olacaktırlar (Saracho & Spodek, 2010).

Erken çocukluk döneminde önceliği olan yaratıcılığın oluşmasının her aşamasında kitaplar karşımıza çıkmaktadır. Kitaplar çocuklar tarafından, deney ve gözlem yapabilecekleri gizemli laboratuvarlar olarak algılanmakta olup (Dayioğlu, 2007), yaratıcılık için iki önemli durumun açığa çıkmasına yardımcı olmaktadır. Bunlardan birincisi merak duygusunun geliştirilmesi, bir diğeri ise hayal kurmaktır. Çocukların yaşamları üzerinde bu denli etkiye sahip olan kitapların seçiminde dikkat edilmesi gereken birçok durum bulunmaktadır (Dwyer & Neuman, 2008).

1990’lı yılların başında uzunlamasına yapılan çalışmaların sonuçları okul öncesi kurumlarında çocukların dil gelişimlerine yönelik yapılan aktivitelerin yok denecek kadar az olduğu yönündeydi (Dickinson & Tabors, 2001; Dickinson, 1994; Smith & Dickinson, 1994). Ancak okul öncesi eğitim ile ilgili farkındalığın hızla arttığı son dönemlerde çocukların dil gelişim becerilerinde önemli bir etkiye sahip amaçlı okuma aktiviteleri çok önemsenmektedir. Çocukların dil, okuma ve yazma becerilerinin kalitesini etkileyen önemli yaklaşımlardan birisi deson yıllarda giderek önem kazanmaya başlayan erken okuryazarlık becerileridir. Bu becerilerin gelişiminde ise paylaşımlı kitap okuma aktiviteleri önemli bir role sahiptir. Çocuklarla gerçekleşen paylaşımlı kitap okuma sürecinde farklı kelimelere dikkati çekme, kelimelerin içerikleri hakkında tartışma ortamı oluşturma, cümlelerin, kelimelerin, seslerin, harflerin özelliklerine odaklanma, anlatılan konu merkezinde neden sonuç ilişkisi kurma gibi eylemler yer almaktadır (Shing, 2013). Dolayısıyla okul öncesi eğitimcilerinin kitap ile ilgili tercih ve kitapları aktarım şekilleri okuma aktivitelerinin derinliğini doğrudan etkilemektedir. Eğitimcilerin çocuk kitapları hakkındaki bilgisi, çocuklara okunan kitabın yazarı, neden böyle bir kitap olduğu, başlığı, kaynağı, yazarın notu, resimler, resimlemeler ile yazıların uyumluluğu, renklerin nasıl kullanıldığı gibi birçok konu ile doğrudan ilişkilidir (Gill, 2009). Bununla birlikte; eğitimcilerin kitap seçimlerinde içinde bulunduğu okulun yapısı ve yönetim, okuldaki diğer personelin bakış açısı gibi dış güçlerin de etkisi büyüktür (Lin, Lawrence & Gorrell, 2003).

Eğitimciler tarafından yapılan kitap seçimlerinin olumlu etkilerinin yanı sıra bazen olumsuz etkileri de olabilmektedir. Bu durum çoğunlukla kitap seçimlerinin yeterince önemsenmemesi ya da kitap seçimlerinde göz önünde bulundurulması gereken durumlar hakkındaki bilgisizlikten kaynaklanabilmektedir (Weih, 2015). Eğitimcilerin kitap seçimiyle ilgili sahip oldukları bilgi ve tutumu, aldıkları eğitim ve sosyal desteğin niteliği etkilemektedir (O’leary, Cockburn, Powell & Diamond, 2010)

Artık günümüzde çocukların gelişimlerinin farklı hızda ve şekillerde olabileceği herkes tarafından kabul görmektedir. Aynı zamanda ilgi alanları ve becerileri de birbirinden farklılık göstermektedir. Bu yüzden eğitimcilerin kitap seçimiyle ilgili gerçekleştireceği ilk basamak çocukların ilgilerini, gelişim düzeylerini ve ihtiyaçlarını belirlemektir (Chang & Zheng, 2004). Çocuğun doğumundan itibaren geçen sürede sergilediği beceriler farklılaşmaktadır. Buna bağlı olarak kitapların fiziksel yapısı, resimlemesi, büyüklüğü, içeriği ve yazım dili de farklılaşmaktadır. Örneğin 6 ile 12 ay arasındaki bebeklere kalın kartlardan, plastikten ya da kumaşlardan oluşan, küçük boylu kitaplar tercih edilmelidir. Çünkü bebekler bu aylarda kitapları bir nesne ya da oyuncak gibi görmekte olup, kitaplara vurma, dokunma, karalama ve kitapları emme gibi keşfedici davranışlar sergilemektedir. Bununla birlikte 36. aydan itibaren çocuklar kitaplardaki resimleri yorumlama, karakterlerin özelliklerine odaklanma, kitabın giriş, gelişme ve sonuç bölümlerine ilişkin yorumlamalarda bulunma gibi süreçlere odaklanmaktadır. Bu yüzden daha büyük boyalarda, zengin resimlemelere sahip, yazılar ile resimlemelerin uyumlu olması gibi çeşitli özellikleri olan kitapları seçmek daha doğru olacaktır (Dwyer & Neuman, 2008). Eğitimciler için daha sonraki basamağı ise çocuk kitaplarını okuma, yeni kitapları takip etme, kitabın seçim sebebi, nerede ve neden kullanacağı ve nasıl işleyeceği gibi soruları yanıtlama oluşturmaktadır (Kutlu, 2011). Buna ek olarak; eğitimcilerin kitaplara olan ilgileri çocukların

kitaplara olan ilgilerini doğrudan etkilemektedir. Eğitimcinin kitap okuma sırasında sahip olduğu yüksek enerji ve ilgi, çocukların kitaba ve okuma etkinliğine olan motivasyonunu artırmaktadır (Malloy, Marinak, & Gambrell, 2014)

Özellikle küçük çocuklar için resimli kitaplar son derece ilgi çekicidir. Bu yüzden okul öncesi eğitimciler tarafından özenli ve bilinçli bir şekilde gerçekleştirilen kitap seçimleri çocukların kitaplara karşı tutumlarını etkileyecektir. Seçilen kitaplarda resimlemelerin metnin içeriği ile çelişmemesi, olumsuz anlamlandırmalara meyil vermemesi önemlidir. Özellikle hikâyenin kötü, çirkin ya da karmaşık karakterize edilmiş kahramanı çocuğun kitaba olan ilgisinin azalmasına neden olabilir (Kara, 2012). Bu nedenle çocuk için seçilen hikayelerin/kitapların uygun karakterlere, çocuğun ilgisini çekecek düzeyde hazırlanmış bir resimlemeye sahip olması (Yavuzer, 2011) ve bu resimlemelerin de çocukların yaş gruplarına uygun olacak şekilde tasarlanması gerekmektedir.

Birçok çalışma verisi, kitaplardaki resimlemelerin bebeklik döneminden itibaren çocukların dil ve zihinsel gelişimi açısından önemli bir uyarıcı olduğunu, eleştirel düşünme ve yaratıcılık becerilerini arttırdığını ortaya koymuştur (Wolfenbarger & Sipe, 2007; Morgan, 2013; Tsunemi & diğ. 2014; Masataka, 2014). Çocuklar resimli kitaplardaki karakterler ile daha kolay empati kurmakta olup (Tekin & Tekin, 2006) topluma uyum sağlama sürecinde okumayanlara oranla daha az zorlanmaktadırlar. Ayrıca çocukların sorumluluk bilincinin gelişiminde de kitaplar kritik araçlardır (Veziroğlu & Gönen, 2012). Çocuklar için bu denli etkili olan kitapların seçiminde yazarın kullandığı aktarımların, karakterler arasında kullanılan diyalogların çocuğun gelişimine ve yazınsal metinlere uygunluğunun göz önünde bulundurulması kritik bir rol oynamaktadır.

Yapılan bu araştırma ile okul öncesi eğitimcilerinin resimli çocuk kitabı seçerken göz önünde bulundukları kriterlere ilişkin bilgi düzeylerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Buna yönelik kitaplar, kitap seçiminde eğitimcilerin görüşleri, resimli çocuk kitaplarının fiziksel ve içerik özellikleri, çocukların gelişimlerine uygunluğu ve çocuk kitabı türleri açısından ele alınmıştır.

2. Yöntem

2.1. Çalışma Grubu

Bu çalışma, Ankara İli merkez ilçelerinde bulunan 36-72 ay aralığındaki çocuklara eğitim veren Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı resmi ve özel olmak üzere toplam on beş okulda görev yapan seksen okul öncesi eğitimcisi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini, araştırmacılar tarafından uygun büyüklükteki gruba ulaşılabilir katılımcılardan başlamak üzere araştırmacının iletişim içerisinde olduğu okullar oluşturmaktadır. Bu bağlamda çalışmada; amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada yer alan eğitimcilerin 48'i (%60) lisans, 27'si lise (% 33,8) ve 5'i ise (%6,3) lisans üstü eğitime sahiptir. Bu eğitimcilerden 72'si (%90) çocuk gelişimi ve okul öncesi öğretmenliği programlarından mezun olduklarını belirtirken, 8'i (%10) diğer eğitim programları (eğitim yönetimi, rehberlik ve psikolojik danışmanlık) mezundur. 11 (%14) eğitimci öğretmenlikte ilk yılı tecrübe ettiklerini, 39 eğitimci (%49) 2 - 5 yıl arasında değişen çalışma süresine, 12 (%15) eğitimci 6-10 yıl arasında değişen çalışma süresine, 12 (%15) eğitimci 11-15 yıl ve diğer 6 (%7) eğitimci ise 16-20 yıl arasında değişen çalışma süresine sahip olduklarını belirtmiştir. Eğitimcilerin 38'inin (%47) 21- 38 arasında değişen yaş aralığında, 19'unun (%24) 18-24 yaş aralığında, 14'ünün (%18) 32-38 yaş aralığında, 6'sının (%8) 39-45 yaş aralığında ve 3'ünün (%3) de 46 ve üstü yaş aralığında olduğu belirlenmiştir.

2.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmada, araştırmacılar tarafından hazırlanan ve okul öncesi eğitimcilerin çocuk kitabı seçme kriterlerini belirlemeye yönelik soruların yer aldığı "Okul Öncesi Eğitimcilerin Çocuk Kitabı Seçme Kriterlerinin İncelenmesi" soru formu kullanılmıştır. Kullanılan soru formu "demografik bilgiler" ve "çocuk kitabı seçiminde dikkat edilen kriterler" olmak üzere iki bölüme ayrılmıştır.

Soru formu toplamda 24 maddeden oluşmaktadır. Soru formunun ilk bölümünde eğitimcilerin kişisel ve mesleki bilgilerini içeren toplam sekiz madde yer almaktadır. İkinci bölümünde ise çocuk kitap türleri, kitapların fiziksel yapısı, yazar ve yayınevlerine ilişkin soruların yer aldığı 16 madde bulunmaktadır.

Araştırmada belirlenen maddelerin cevaplanma sürecinde, üçlü olarak belirlenen "Katılıyorum", "Katılmıyorum" ve "Kararsızım" şeklinde likert tipi derecelendirme kullanılmıştır. Uygulama öncesi soru formunun taslağında yer alan maddeler, ihtiyaç duyulan olgusal/yargısal verileri kapsamada ne derecede etkili olduğu açısından çeşitli üniversitelerde çalışan çocuk gelişimi ve okul öncesi öğretmenliği programlarında yer alan altı uzman tarafından değerlendirilmiştir. Alınan görüşler doğrultusunda veri toplama aracına kapsam, içerik, yapı ve görünüş açısından son hali verilmiştir.

2.3. Verilerin Analizi

Veri toplamak amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitimi Müdürlüğü'nden uygulama için gerekli izin yazıları alınmıştır. Araştırma kapsamında uygulama yapılacak kurumlar ile ön görüşmeler yapılmış olup, araştırmanın amacı, gerekliliği, niteliği ve katılımın gönüllülük esasına dayandığı ile ilgili gerekli bilgiler verilmiştir. Anket uygulama biçimi yüz yüze olacak şekilde gerçekleştirilmiş olup, katılım sürecinde gönüllülük esası göz önünde bulundurulmuştur.

Analiz aşamasına başlamadan önce hatalı ya da eksik doldurulan soru formları çıkartılarak kalanlar değerlendirmeye alınmıştır. Daha sonrasında uygulanan soru formlarından elde edilen veriler kodlanarak ve istatistiksel işlemler yapmak amacıyla bilgisayarda SPSS 20.0 paket programına aktarılmıştır.

Analiz sonucunda okul öncesi eğitimcilerin çocuk kitabı seçiminde hangi durumları göz önünde bulundukları ve bu konudaki görüşlerinin ne düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Anketlerden elde edilen verilerin analizinde, betimleyici istatistik (frekans (f), yüzde (%)) ve ortalama (X) yöntemlerinden yararlanılmıştır.

3. Bulgular

Çalışma grubunda yapılan incelemelerde elde edilen verilerin istatistiksel analizlerinde yüzde ve frekans değerleri alınarak aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 1

Çocuk edebiyatı ile ilgili alınan eğitimler ve kurum kitap seçimlerine ilişkin okul öncesi eğitimcilerin görüşleri

	EVET		HAYIR	
	N	%	N	%
Lise veya üniversitede 'Çocuk Edebiyatı' içerikli bir ders aldınız mı?	61	76,2	19	23,8
Eğitim veya çalışma hayatınız süresince 'Çocuk Edebiyatı ve/veya Çocuk Kitapları' ile ilgili panel, seminer, kongre vb. eğitime katıldınız mı?	45	56,2	35	43,8
Çalıştığınız kurumda kitap seçiminde idarecinin yanı sıra öğretmenlerin de fikirleri alınır ve uygulanır mı?	8	90,0	72	10,0

Tablo 1 incelendiğinde; çalışmaya katılan eğitimcilerin %76,3'ü eğitim süreçlerinde çocuk edebiyatı içerikli bir ders alırken, % 23,8'inin almadığı, %56,3'ü eğitim ve çalışma hayatları süresince "Çocuk Edebiyatı ve/veya Çocuk Kitapları" ile ilgili panel, seminer, kongre vb. bir eğitime katılırken, %43,8'sinin katılmadığı, %90'ının çalıştıkları kurumda kitap seçiminde fikirleri alınırken, % 10'unun alınmadığı görülmektedir.

Tablo 2

Çocuk kitabı seçiminde çocukların gelişim düzeyleri, kitapların fiziksel ve içerik özellikleri ve seçilen kitap türlerine ilişkin okul öncesi eğitimcilerin görüşleri

Çocuk Kitabı Seçiminde Dikkat Edilen Kriterler	Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum	
	N	%	N	%	N	%
Maddeler						
Çocuk kitabı seçiminde kullanılan kâğıdın nitelikli ve cildinin sağlam olmasına dikkat ederim.	4	5,0	-	-	76	95,0
Seçtiğim kitaplarda yazı ve resim uyumuna dikkat ederim.	11	13,8	-	-	69	86,3
Çocuk kitaplarında yazının resimlemelerden daha çok olmasına önem veririm.	57	71,3	1	1,3	22	27,5

	Kitap seçiminde alanında başarılı yazarlar olmasına dikkat eder, tanımadığım yazarları araştırırım.	19	23,8	12	15,0	49	61,3
	Kitap seçiminde hangi yayınevi olduğunu göz önünde bulundururum.	20	25,0	13	16,3	47	58,8
	Çocuk kitaplarının uygun fiyatta olması kitap seçiminde ön plandadır.	37	46,3	12	15,0	31	38,8
	Kitap seçiminde yayınevlerinin sunduğu promosyonların etkisi vardır.	20	25,0	20	25,0	40	50,0
Çocukların gelişim düzeylerine uygunluğuna ilişkin görüşler	Çocuk kitabı seçiminde çocukların gelişim düzeyini göz önünde bulundururum.	-	-	-	-	80	100
	Kitabın çocuğun dünya görüşünü genişletmesine, evrensel değerlere önem vermesine dikkat ederim.	3	3,8	1	1,3	76	95,0
	Kitap seçiminde çocuğa uygunluk açısından kitabı baştan sona en az 1 kere okurum.	4	5,0	8	10,0	68	85,0
Kitap türlerine ilişkin görüşler	Çocuklara biyografi türünde çocuk kitaplarının okunmasını önemserim.	16	20,0	18	22,5	46	57,5
	Çocuklara masal türünde çocuk kitaplarının okunmasını önemserim.	14	17,5	5	6,3	61	76,2
	Çocuklara çocuk şiirleri türünde kitapların okunmasını önemserim.	23	28,8	11	13,8	46	57,5
	Çocuklara fen eğitimi türünde çocuk kitaplarının okunmasını önemserim.	9	11,3	5	6,3	66	82,5
	Çocuklara öykü türünde çocuk kitaplarının okunmasını önemserim.	8	10,0	5	6,3	67	83,8

Tablo 2'ye göre; eğitimcilerin büyük bir kısmı (%95) çocuk kitabı seçiminde kullanılan kâğıdın nitelikli ve cildinin sağlam olmasına, seçilen kitaplardaki yazı ve resim uyumuna (%86,3) dikkat etmektedir. Aynı eğitimcilerin belli bir kısmı (%58,8) kitap seçiminde kitabın ait olduğu yayınevini göz önünde bulundurmaktadır. Buna ek olarak, eğitimciler tarafından yapılan kitap seçiminde yayınevlerinin sunduğu promosyonlar, kitapların fiyatından daha çok önemsenmektedir. Eğitimcilerin bir kısmı (%38,8'i) kitap seçiminde kitapların uygun fiyatta olmasını tercih ederken, yarısı (%50) yayınevlerinin sunduğu promosyonlardan etkilenmektedir.

Tablo 2 incelendiğinde, çalışmada yer alan eğitimcilerin hepsi (%100) kitap seçiminde çocukların gelişim düzeylerini göz önünde bulundurmaktadır. Çocukların gelişim sürecinde önemli bir durum olan çocukların dünya görüşünün geniş olması ve evrensel değerlere eğitimcilerin kitap seçiminde çok büyük bir kısmı (%95) tarafından dikkat edilmektedir. Ayrıca eğitimcilerin çoğunluğu (%85) kitap seçimlerinde alınan kitabın çocuklara uygun olup olmadığı belirlemek için kitapları baştan sona en az bir kere okumaktadır.

Kitap seçiminde kitap türlerine ilişkin görüşlere bakıldığında; eğitimciler (%83,8) ile okuma aktivitelerinde en fazla öykü ve (%76,3) ile masal türünde çocuk kitaplarını tercih etmektedir. Buna karşın çocukların kişilik ve sosyal-duygusal gelişimi bakımından önem taşıyan biyografik ve şiir türlerini eğitimcilerin önemli bir kısmı tercih etmekte kararsız kalmaktadır ya da tercih etmemektedir.

4. Tartışma

Yapılan araştırmada; çalışmaya katılan eğitimcilerin çocuk kitabı seçiminde dikkat ettikleri kriterler; kitapların fiziksel ve içerik özellikleri, çocukların gelişimlerine uygunluğu ve çocuk kitabı türleri açısından üç kategoride incelenmiştir. Eğitimcilerin görüşleri kitapların fiziksel ve içerik özellikleri açısından incelendiğinde; eğitimcilerin kitapların malzeme özelliklerine (kâğıt, cilt) ve yazı resim uyumuna dikkat ettikleri belirlenmiştir. Buna karşın, kitabın kimin tarafından yazıldığı, ya da hangi yayınevinden basıldığı ile ilgili ayrıntıları eğitimcilerin belli bir kısmının önemsememesi dikkat çekmektedir.

Yapılan çalışma ile okul öncesi eğitimcilerin belli bir kısmı için kitap seçiminde yazıların çokluğu ya da azlığının geçerli bir kriter olmadığı belirlenmiştir. Alanyazın incelendiğinde; çocuk kitaplarında resimlerin, yazıların ve bölümlerin ilişkisinin tutarlı ve çocuğun yaşıyla uyumlu olması üzerinde durulmaktadır. Çünkü kitaplardaki yazıların tipi ve boyutu çocukların kitaba olan ilgisini doğrudan etkilemektedir (Hsiao ve Chang, 2016). Başka bir çalışmada, piyasadaki kitapların dilinin sade, açık ve anlatımının güçlü olduğu belirtilmektedir (Gönen ve diğ. 2013). Bununla birlikte; Fang ve arkadaşları (2014) tarafından yapılan bir çalışmada eğitimcilerin çocuk kitaplarının önemine ilişkin yeterli farkındalığa sahip oldukları görülürken kitaplardaki kelimeler, cümleler gibi dilsel özelliklerin çocuklara uygunluğu açısından yoğun kaygı yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Buradan eğitimciler için yazıların görselliğinin kitap seçiminde önemli bir kriter olmadığı alanyazın ile paralellik gösterirken, eğitimcilerin yazı farkındalığı ve dilsel özellikler ile ilgili görüşlerine ilişkin çeşitli farklılıklar bulunmaktadır..

Çocuk kitaplarının seçiminde kitapların fiziksel özelliklerine ilişkin görüşler incelendiğinde eğitimcilerin fiziksel özelliklerle ilgili yeterli farkındalığa sahip oldukları sonucuna varılmaktadır. Diğer taraftan kitap seçim sürecinde kitapların fiyatlarının ve sunulan promosyonların etkili olduğu göze çarpmaktadır.

Günümüzde sektördeki yayınevlerinin aralarındaki rekabetin sonucu olarak kitapların satış sürecinde farklı yollara başvurulmaktadır (Soyer, 2003). Bunlar kimi zaman çocuk kitaplarının yanında verilen dikkat çekici objeler olabilmekte, kimi zaman sunulan fiyat üzerinden büyük oranda indirim şeklinde gerçekleşmektedir. Kitapların sahip olduğu özellikler kadar fiyatının uygun olması da satın almada tercih sebebi olarak karşımıza çıkmaktadır. Resimli çocuk kitaplarının fiyatı düşürülmeye çalışılsa da bu bağlamda yetişkin kitaplarına oranla uygun fiyatlı satış olması güçtür. Çünkü resimli çocuk kitaplarının yapısı, anlatım gücü yüksek profesyonel resimleme, kaliteli kâğıt, nitelikli baskı gibi özel süreçleri gerektirmektedir. Bu süreç de fiyat uygulamaları üzerinde artışa sebep olmaktadır.

Çocukları hedef alan edebi ürünler ile ilgilenen kişilerin çocuk edebiyatının tanımı, niteliği, hedefleri, önemi, çocukların gelişim süreçleri ve ilgiler konusunda yeterlilikleri bazen göz ardı edilmektedir (Demircan, 2006). Oysaki çocuk kitabı yazmak için dili etkin bir şekilde kullanmanın yanı sıra çocuklar çok iyi tanınmalı, onların hayalleri, ilgileri, merakları, dünyaya bakışları anlaşılmalı çalışılmalıdır (Hsiao ve Chang, 2016). Çocuğun dünyayı tanımaya yardımcı olan en önemli güdü meraktır. Çocukların sahip oldukları bu merak onların her şeyi daha fazla sorgulamasına yol açmakta sorgulama sonucunda ise öğrenme gerçekleşmektedir. Üstünkörü yazılmış olan çocuk kitaplarında yanlış olan şeyler çocuklar tarafından doğru olarak algılanıp, onların farklı bir bakış açısı geliştirmelerine neden olabilir. Bu yüzden kitap seçiminde; alanında başarılı yazarların kitaplarının alınması, tanımadık bir yazar ya da yayınevi ile karşılaşıldığı zaman gerekli incelemenin yapılması özellikle eğitimcilerden beklenen temel bir gereksinimdir. Yapılan çalışmada yer alan eğitimcilerin neredeyse yarısının bu tür durumlara dikkat etmedikleri göze çarpmaktadır. Bu bağlamda, ilgili alanlardaki eğitim programlarında çocuk kitabı yazarları ya da yayınevlerine ilişkin bilgilendirme ve örneklerin geri planda kaldığı düşüncesi ile karşılaşılmaktadır.

Çocukların gelişim düzeyine uygun seçimler yapma ile ilgili görüşler incelendiğinde; çalışma kapsamındaki eğitimcilerin büyük çoğunluğu, evrensel değerlere önem veren, çocuğun yaratıcılığını ve dünya görüşünü genişleten, yaş ve gelişim kriterlerine uygun olan kitapların önemini dile getirmektedir. Buna karşın piyasada satışı olan çocuk kitapların neredeyse yarısını popüler karakterlerle ilgili olan kitaplar oluşturmaktadır (Svab ve Zumer, 2015). Sonuç olarak; kitap seçimlerinde kitaplar hakkında düşünmek, çocukların gelişim aşamalarına uygun kitapları aramak, kitapların ne zaman ve nasıl okunacağı gibi belli soruların cevaplarını sorgulamak eğitimcilerin kitap seçimlerini daha doğru gerçekleştirmesine imkân verir.

Son olarak kitap seçiminde kitap türleriyle ilişkili görüşler ele alındığında; eğitimcilerin çocuk kitabı seçiminde öykü, fen eğitimi ve masal türündeki kitapları daha fazla önemsedikleri görülmektedir. Çocuk edebiyatı türleri Türkçe öğretiminin temeli olan anlatma becerisinin oluşumu ve gelişimi açısından son derece önemlidir (Gürel ve diğ. 2007). Dolayısıyla eğitimcilerin öykü ve masal türünde kitaplara fazla ilgi duyması olması gereken ve kaçınılmaz bir durumdur. Buna karşın, eğitimcilerin biyografive şiir türlerindeki çocuk kitaplarına ilişkin bilgilerinin az olması dikkat çekicidir. Şiir kitapları anne-babalar tarafından da en az türde seçilen gruptur (Saracho ve Spodek, 2010). Ne var ki insanların yaşamlarını ve deneyimlerini (Maltepe, 2009) değişik kültürleri konu alan biyografiler ve dilin çok daha etkili kullanılabildiği çocuk şiirlerine okul öncesi eğitimcilerin daha fazla duyarlı olması beklenmektedir.

5. Sonuç ve Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulguların sonuçları incelendiğinde; eğitimcilerin çocuk kitabı seçimlerinde kitapların fiziksel özellikleri ve çocukların gelişimlerine uygunluğu ile ilgili farkındalıklarının yüksek olduğu görülmüştür. Bununla birlikte; aynı eğitimcilerin bir kısmı tarafından, kitapların yazarları ya da hangi yayınevinden olduğuna ilişkin kriterlerin göz önünde bulundurulmaması dikkat çekicidir. Kitap seçimlerinde tercih edilen türler incelendiğinde ise, tercih edilen türlerin oranları farklı olmakla birlikte, eğitimcilerin çoğunlukla öykü ve masal türlerindeki kitapları tercih ettiği, biyografik şiir türlerinin tercihinin ise geri planda kaldığı belirlenmiştir. Buna ek olarak, yapılan çalışma ile kitap seçimlerinde kurum bünyesinde çalışan eğitimcilerin fikirlerinin çoğunlukla alınmadığı veseçimlerin çoğunlukla yöneticiler tarafından gerçekleştiriliyor olduğu sonucuna varılmıştır.

Bu doğrultuda bazı önerilerin yararlı olabileceği düşünülmektedir. İlk olarak, yeni mezun, öğretmenlik tecrübesi az, kurum yöneticiliğinde bulunan veya kendini yetersiz hissedenden okul öncesi eğitimcilere yönelik alanında uzman kişiler tarafından nitelikli kitapların sahip olduğu özellikler ile ilgili hem yurt içi hem de yurt dışı örnekleri kapsayan destek programlarının düzenlenmesi önemle önerilmektedir. İkincisi, çocuk kütüphaneleri haricinde özellikle resimli çocuk kitaplarına sadece kitap satış noktalarından erişim sağlanmaktadır. Bu bağlamda, ailelerin ve alanda yer alan eğitimcilerin ücretsiz olarak erişim sağlayabileceği en azından üniversiteler bünyesinde kurulacak olan çocuk eğitimi ile ilgili ofislerin, erken çocukluk alanında gerçekleştirilebilecek başarılı yatırımlar arasında olabileceği düşünülmektedir. Böylece hem ilgili alanda öğrenim gören lisans öğrencileri, hem aileler hem de eğitimciler çocuk kitapları örneklerini inceleme ve kullanma şansı elde edebileceklerdir. Son olarak; okuma becerilerinin toplumsal açıdan öncelik taşıdığı düşünüldüğünde, paylaşımlı kitap okuma sürecinin daha nitelikli, yaratıcı ve gelişim süreçlerine uygun kitaplar ile gerçekleştirilmesinin çocukların ileriye dönük kitaplara ve eğitim sürecine olan motivasyonunu arttıracığı düşünülmektedir. Dolayısıyla sınıf içerisinde birçok fırsata sahip eğitimciler için doğru seçilmiş kitaplar ile gerçekleştirilecek olan aktivitelerin çocukların gelecekteki okuma başarısında önemli etkileri olacaktır.

6. Teşekkür

Yapılan araştırmada emeği geçen Kıymet Memiş ve Nalan Sönmez'e sonsuz teşekkürler.

Kaynakça

- Chang, C. Z., & Zheng, P. Z. (2004). *Understanding picture books*. Taipei: Qun-Ying.
- Çılgin, A. S. (2006). Çocuğa büyü bir dünyanın kapılarını açmak, *Milli Eğitim*, 172, 175-182.
- Dayıoğlu, G. (2007). II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Sempozyumu. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi*, 23, 15-18.
- Demircan, C. (2006). Okulöncesi çocuk edebiyatı yapıtlarındaki resimlerin çocuğa göreliliğinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (Eskişehir İli Örneği), *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 12-27.
- Dickinson, D. K. (1994). Features of early childhood classrooms that support development of language and literacy. In J. Duchan, L. Hewitt, & R. Sonnenmeier (Eds.), *Pragmatics: From theory to practice*, 185-201. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Dickinson, D. K., & Tabors, P. O. (Eds.). (2001). *Beginning literacy with language: Young children learning at home and school*. Baltimore, MD: Brookes Publishing
- Dwyer, J., & Neuman, S. B. (2008). Selecting books for children birth through four: A developmental approach. *Early Childhood Education Journal*, 35(6), 489-494.
- Ezell, H. K., & Justice, L. M. (2005). *Shared storybook reading: Building young children's language & emergent literacy skills*. PH Brookes Pub.
- Fang, Z., Sun, Y., Chiu, C.C. & Trutschel, B. K. (2014). Inservice teacher's perception of a language-based approach to content area reading. *Australian Journal of Language and Literacy*, 37(1).
- Gill, S. R. (2009). What teachers need to know about the "new" nonfiction. *The Reading Teacher*, 63(4), 260-267.
- Gönen, M., Karakuş, H., Uysal, H., Kehci, A., Ulutaş, Z. & Kahve, Ö. (2013). Resimli çocuk kitaplarının içerik ve resimleme özelliklerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Doi: 10.2015014224
- Gürel, Z., Temizyürek, F., & Şahbaz, N. K. (2007). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Öncü Kitap.
- Havise, Ç. G., ve Geçgel, H. (2005). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Kök Yayıncılık.

- Hsiao, C. Y., & Chang, Y. M. (2015). A Study of the use of picture books by preschool educators in outlying islands of Taiwan. *International Education Studies*, 9(1), 1.
- Kara, C. (2012). Çocuk kitabı seçiminde resimlemelerle ilgili olarak ebeveynin dikkat etmesi gereken başlıca unsurlar. *Journal of Life Sciences*, 1(1), 229.
- Lin, H.L., Lawrence, F.R. & Gorrell, J. (2003). Kindergarden teachers' view of children's readiness for school. *Early Childhood Research Quarterly*, 18, 225-237.
- Maltepe, S. (2009). Türkçe öğretmen adaylarının çocuk edebiyatı ürünlerini seçebilme yeterlilikleri, *Balikesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 12 (21), 398-412.
- Malloy, J. A., Marinak, B. A., & Gambrell, L. B. (2014). Assessing motivation to read: The Motivation to read profile-revised. *The Reading Teacher*, 67(4), 273-282.
- Masataka, N. (2014). *Development of reading ability is facilitated by intensive exposure to a digital children's picture book*. Language Sciences, 5.
- Morgan, H. (2013). Multimodal children's e-books help young learners in reading. *Early Childhood Education Journal*, 41(6), 477-483. Baltimore, Maryland: PH Brookes Pub.
- O'leary, P.M. Cockburn, M.K., Powell, D. R. & Diamond, K.E. (2010). Head Start teachers' views of phonological awareness and vocabulary knowledge instruction. *Journal of Early Childhood Education*, 38, 187-195
- Saracho, O. N., & Spodek, B. (2010). Families' selection of children's literature books. *Early Childhood Education Journal*, 37(5), 401-409.
- Soyer, Ç. A. (2009). Okul öncesi dönem çocuk kitapları: Stereotipler ve kimlikler. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 13-27.
- Smith, M. W., & Dickinson, D. K. (1994). Describing oral language opportunities and environments in Head Start and other preschool classrooms. *Early Childhood Research Quarterly*, 9, 345-366
- Svab, K., & Zumer, M. (2015). The value of alibrary catalog for selecting children's picture books. *Cataloging & Classification Quarterly*, 53(7), 717-737.
- Tekin, A. K., & Tekin, G. (2006). Parents' knowledge level about the picture books they use for children. *Hacettepe University Journal of Education*, 31, 159-168.
- Tsunemi, K., Tamura, A., Ogawa, S., Isomura, T., Ito, H., Ida, M. & Masataka, N. (2014). Intensive exposure to narrative in story books as a possibly effective treatment of social perspective-taking in schoolchildren with autism. *Frontiers in psychology*, 5(2).
- Veziroğlu, M & Gönen, M. (2012). Resimli çocuk kitaplarının MEB okul öncesi eğitim programı'ndaki kazanımlara uygunluğunun incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 37 (163), 226-238.
- Weih, T. G. (2015). How to select books for teaching to children: Taking a critical look at books through a pedagogical lens. *Online Submission*.
- Wolfenbarger, C. R. & Sipe, L. R. (2007). A Unique Visual and Literary Art Form: Recent Research on Picturebooks. *Language Arts*, 84(3), 273.
- Wong, R.K.S. (2013). Relationships between early language skills and future literacy development in Hong Kong. *Early Child Development and Care*, 183 (10), 1397-1406.
- Yavuzer, H. (2011). *Doğum öncesinden ergenlik sonuna çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.